

EFNISYFIRLIT

FORMÁLI	1
1 UPPRUNI OG MARKMIÐ PERSÓNUVERNDARREGLNA OG TENGSL VIÐ FRÍÐHELGI EINKALÍFS	3
1.1 Inngangur	3
1.2 Viðfangsefni persónuverndarréttar	4
1.3 Saga persónuverndarlöggjafar og tvíþætt markmið hennar	6
1.4 Persónuvernd sem þáttur í vernd stjórnarskrárinnar á einkalífi	8
1.4.1 Uppruni stjórnarskrár- og lagaverndar einkalífs	8
1.4.2 Samspil og mörk hugtakanna einkalíf og persónuupplýsingar	10
1.4.3 Mörk persónuverndar gagnvart tjáningarfrelsi	13
1.4.4 Skylda til að virða og vernda einkalíf	14
1.5 Persónuvernd sem þáttur í mannréttindasamþykktum Sameinuðu þjóðanna	15
1.6 Þýðing 8. gr. mannréttindasáttmála Evrópu um fríðhelgi einkalífs fyrir persónuvernd	16
1.6.1 Gildissvið 8. gr. og jákvæðar skyldur aðildarríkja	16
1.6.2 Vernd 8. gr. á persónuupplýsingum og framkvæmd Mannréttindadómstólsins	18
1.6.3 Þolendur brota á einkalífi og sérstaða leynilegs eftirlits í þágu þjóðaröryggis	21
1.7 Tengsl persónuverndar og neytendaverndar	23
1.8 Þýðing persónuverndar í vinnuréttarsamböndum	24
2 MÓTUN EVRÓPUREGLNA, TILSKIPUN ESB 95/46/EB OG ÁHRIF Á ÍSLENSKA LÖGGJÖF UM PERSÓNUVERND	26
2.1 Inngangur	26
2.2 Fyrstu áfangar í alþjóðasamvinnu – Leiðbeiningar OECD	27
2.3 Samningur Evrópuráðsins um vélræna vinnslu persónuupplýsinga frá 1981 og aðrar samþykktir á vegum ráðsins	28
2.4 Tilskipun ESB 95/46/EB um vernd einstaklinga í tengslum við vinnslu persónuupplýsinga og um frjálsa miðlun slíkra upplýsinga	30

2.5	Tilskipun ESB um vinnslu persónuupplýsinga á sviði lögreglumála (löggaeslutilskipunin)	33
2.6	Tilskipun um vinnslu persónuupplýsinga og verndun einkalífs á sviði rafrænna fjarskipta og tilskipun um réttindi neytenda	34
2.7	Persónuvernd sem þáttur í stofnsamningum og sjálfstæð mannréttindi í réttindaskrá ESB	36
2.8	Ástæður fyrir þörf á endurskoðun Evrópureglna	40
2.9	Íslensk lögjöf um persónuvernd fram að lögfestingu reglugerðar ESB	40
3	REGLUGERÐ ESB 2016/679, SAMSPIL VIÐ LÖG UM PERSÓNUVERND OG NÝJAR ÁSKORANIR	44
3.1	Markmið reglugerðarinnar og meginbreytingar frá ESB-tilskipuninni	44
3.1.1	Ástæður fyrir þörf á endurskoðun	44
3.1.2	Helstu breytingar frá reglum ESB-tilskipunarinnar	45
3.1.3	Nýmæli um landfræðilegt gildissvið	47
3.1.4	Aukin réttindi einstaklinga	47
3.1.5	Aukið samráð og samvinna milli persónuverndarstofnana og samræmingarkerfi	48
3.2	Innleiðing reglugerðarinnar í íslenskan rétt, markmið laga nr. 90/2018 og samspil réttarheimilda	49
3.2.1	Samanburður við innleiðingu ESB-tilskipunar í lögum nr. 77/2000	49
3.2.2	Svigrúm aðildarríkja til að setja sérreglur	50
3.2.3	Tengsl laga nr. 90/2018 við önnur lög og álitæfni um forgangsáhrif	51
3.3	Ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar og þátttaka í Evrópska persónuverndarráðinu	53
3.4	Styrking Persónuverndar sem sjálfstæðrar eftirlitsstofnunar	55
3.5	Áskoranir fram undan á sviði persónuverndarreglna	56
3.5.1	Möguleikar til vinnslu persónuupplýsinga á stafrænni öld	56
3.5.2	Gagnagnótt	57
3.5.3	Skýþjónusta	57
3.5.4	Internet hlutanna	58
3.5.5	Gervigreind og algrím	59
3.5.6	Víðtækt leynilegt eftirlit með fjarskiptum og notkun Internetsins	59
4	HELSTU HUGTÖK PERSÓNUVERNDARRÉTTAR	61
4.1	Inngangur	61
4.2	Persónuupplýsingar	62
4.2.1	Efni og form persónuupplýsinga	62
4.2.2	Persónugreindar og persónugreinanlegar upplýsingar	64

4.2.3	Persónuupplýsingar um látna menn	67
4.2.4	Einstaklingur sem hluti af hópi	67
4.2.5	Staða lögaðila	68
4.2.6	Hinn skráði	70
4.3	Viðkvæmar persónuupplýsingar	71
4.3.1	Sérstaða viðkvæmra persónuupplýsinga og atriði sem falla þar undir	71
4.3.2	Upplýsingar um kynþátt, þjóðernislegan uppruna, stjórnmalaskoðanir, trúarbrögð, lífsskoðun eða aðild að stéttarfélagi	72
4.3.3	Heilsufarsupplýsingar	75
4.3.4	Upplýsingar um kynlíf og kynhneigð	77
4.3.5	Erfðafræðilegar upplýsingar	77
4.3.6	Lífkennuupplýsingar	78
4.4	Vinnsla	80
4.5	Skrá	82
4.6	Ábyrgðaraðili	82
4.7	Vinnsluaðili	85
4.8	Samþykki	87
4.8.1	Helstu efnisþættir hugtaksins	87
4.8.2	Samþykki skal vera ótvírætt	87
4.8.3	Samþykki skal veitt með athöfn	88
4.8.4	Sértækt samþykki	88
4.8.5	Upplýst samþykki	89
4.8.6	Óþvingað samþykki	90
4.8.7	Afdráttarlaust samþykki	91
4.9	Rafræn vöktun	92
4.10	Gerð persónusniðs	94
4.11	Öryggisbrestur við meðferð persónuupplýsinga	96

5	EFNISLEGT OG LANDFRÆÐILEGT GILDISSVIÐ PERSÓNUVERNDARLAGA	98
5.1	Uppruni reglna um gildissvið laga og reglugerðar	98
5.2	Skilyrðið um að vinnsla sé sjálfvirk að hluta eða í heild eða hluti af skrá	99
5.3	Einkahagir og persónuleg not upplýsinga	102
5.4	Persónuupplýsingar látinna einstaklinga	107
5.5	Vinnsla sem fer fram þegar dómstólar fara með dómsvald sitt	109
5.6	Vinnsla í tengslum við störf Alþingis og stofnana og rannsóknarnefnda þess	113
5.7	Vinnsla persónuupplýsinga í löggæslutilgangi og í þágu öryggis- og varnarmála	115
5.8	Tengsl við málefna svið EES-samningsins	117

5.9	Landfræðilegt gildissvið	118
5.9.1	Efni og markmið nýmæla um gildissvæði	118
5.9.2	Vinnsla í tengslum við starfsemi ábyrgðaraðila eða vinnsluaðila með staðfestu á svæðinu	119
5.9.3	Vinnsla í starfsemi ábyrgðaraðila eða vinnsluaðila sem hafa ekki staðfestu á svæðinu	122
5.9.4	Skylda til að tilnefna fulltrúa þegar aðili hefur ekki staðfestu á svæðinu	125
5.9.5	Vinnsla á svæðum þar sem lög aðildarríkis gilda samkvæmt þjóðarétti	126
6	TAKMARKAÐ GILDISSVIÐ PERSÓNUVERNDARREGLNA VEGNA TJÁNINGARFRELSIS	128
6.1	Sjónarmið að baki tilliti persónuverndarreglna til tjáningar- og upplýsingafrelsis	128
6.1.1	Hugtökin tjáningarfrelsi, upplýsingafrelsi og upplýsingaréttur og sérstaða fjölmiðla	128
6.1.2	Sérstök sjónarmið vegna starfsemi fræðimanna og listrænnar eða bókmenntalegrar tjáningar	130
6.2	Mótun og inntak sérreglu í tilskipun ESB um vinnslu í þágu fréttamennsku	132
6.3	Undantekningar í 85. gr. pvrgr. og 6. gr. pvl. vegna vinnslu í þágu fréttamennsku	135
6.3.1	Skylda ríkja til að setja sérreglur samkvæmt 85. gr. pvrgr. og svigrúm um leiðir	135
6.3.2	Fyrirmæli 6. gr. pvl. um takmörkun gildissviðs vegna tjáningarfrelsis	137
6.4	Hvað fellur undir hugtökin fjölmiðlun og fréttamennska?	140
6.5	Sérreglur um vinnslu og aðgang almennings að opinberum skjölum	146
7	MEGINREGLUR UM VINNSLU PERSÓNUUPPLÝSINGA	149
7.1	Markmið og þýðing meginreglna um vinnslu persónuupplýsinga	149
7.2	Sanngirnireglan	151
7.3	Tilgangsreglan	155
7.4	Meðalhófsreglan	159
7.5	Áreiðanleikareglan	163
7.6	Varðveislureglan	166
7.7	Öryggisreglan	169
7.8	Ábyrgðarskylda	170
8	HEIMILDIR TIL VINNSLU ALMENNRA PERSÓNUUPPLÝSINGA	172
8.1	Inngangur	172
8.2	Vinnsla byggist á samþykki	173

8.2.1 Auknar kröfur um skilyrði fyrir samþykki	173
8.2.2 Óþvingað, sértækt, upplýst og ótvírætt samþykki	174
8.2.3 Yfirlýsing eða ótvíræð staðfesting um samþykki á vinnslu	178
8.2.4 Afturköllun á samþykki	178
8.2.5 Persónubundið samþykki	179
8.2.6 Sérstök skilyrði um samþykki barns vegna þjónustu í upplýsingasamfélaginu	180
8.3 Vinnsla tengist efndum eða gerð samnings	182
8.4 Vinnsla byggist á lagaskyldu sem hvílir á ábyrgðaraðila	184
8.5 Vinnsla byggist á brýnum hagsmunum hins skráða eða annars einstaklings	189
8.6 Vinnsla vegna verks í þágu almannahagsmuna eða við beitingu opinbers valds ábyrgðaraðila	190
8.7 Vinnsla vegna lögmætra hagsmuna sem ábyrgðaraðili eða þriðji maður gætir	194
8.8 Samspil einstaka vinnsluheimilda 9. gr. pvl. og fyrirmæli 6. gr. pvrgr. um sértækari lagaákvæði um vinnsluheimildir	198
8.9 Sérreglur um heimildir til vinnslu upplýsinga um refsiverða háttsemi	200

9 SÉRSTÖK SKILYRÐI FYRIR VINNSLU VIÐKVÆMRA PERSÓNUUPPLÝSINGA

9.1 Inngangur	204
9.2 Afdráttarlaust samþykki	205
9.3 Réttindi samkvæmt vinnulöggjöf og löggjöf um almannatryggingar og félagslega vernd	207
9.4 Brýnir hagsmunir hins skráða eða annars einstaklings sem ekki er sjálfur fær um að gefa samþykki sitt	208
9.5 Lögmæt starfsemi stofnunar eða samtaka sem starfa ekki í hagnaðarskyni	209
9.6 Upplýsingar sem hinn skráði hefur augljóslega gert opinberar	211
9.7 Vinnsla svo unnt sé að stofna, hafa uppi eða verja réttarkröfur	213
9.8 Ástæður sem varða verulega almannahagsmuni og lagaheimild fyrir vinnslu	215
9.9 Vinnsla til að fyrirbyggja sjúkdóma eða vegna atvinnulækninga, greina sjúkdóma o.fl. á grundvelli sérstakrar lagaheimildar	217
9.10 Almannahagsmunir á sviði lýðheilsu, varnir við alvarlegum heilsufarsógnum o.fl.	219
9.11 Vinnsla vegna tölfræði-, sagnfræði- eða vísindarannsóknna eða skjalavistunar	221

10 RÉTTINDI SKRÁÐS EINSTAKLINGS OG UNDANTEKNINGAR FRÁ ÆEIM	226
10.1 Inngangur	226
10.2 Sérstök þýðing gagnsæis fyrir réttindi skráðs einstaklings	227
10.3 Upplýsingaskylda (fræðsluskylda) ábyrgðaraðila gagnvart hinum skráða	229
10.3.1 Ráðstafanir til að auðvelda hinum skráða að neyta réttinda sinna	229
10.3.2 Upplýsingaskylda ábyrgðaraðila þegar persónuupplýsinga er aflað hjá hinum skráða	231
10.3.3 Upplýsingaskylda þegar persónuupplýsingar hafa ekki fengist hjá hinum skráða	233
10.4 Upplýsingaréttur hins skráða (réttur til aðgangs)	235
10.4.1 Nýmæli reglugerðar ESB um rýmri upplýsingarétt	235
10.4.2 Inntak upplýsingaréttar hins skráða	236
10.4.3 Undantekningar frá fræðsluskyldu og upplýsingarétti	239
10.5 Réttur til leiðréttingar á óáreiðanlegum upplýsingum	243
10.6 Réttur til eyðingar (réttur til að gleymast)	246
10.6.1 Skyldur ábyrgðaraðila og réttur hins skráða til að persónuupplýsingum verði eytt	246
10.6.2 Sérstaða birtingar persónuupplýsinga á leitarvélum o.fl. á Internetinu	249
10.6.3 Skylda ábyrgðaraðila til að afmá persónuupplýsingar sem hann hefur gert opinberar	251
10.6.4 Takmarkanir á rétti til eyðingar persónuupplýsinga og til að gleymast	252
10.7 Réttur til að vinnsla verði takmörkuð	254
10.8 Réttur til að flytja eigin gögn	256
10.9 Andmælaréttur	258
10.9.1 Andmælaréttur tengdur tilgreindum vinnsluheimildum	258
10.9.2 Andmælaréttur tengdur markaðssetningu	259
10.9.2.1 Réttindi hins skráða tengd markaðssetningu og bannskrá Þjóðskrár Íslands	260
10.9.2.2 Nánar um skyldur ábyrgðaraðila tengdar markpósti og beinni markaðssókn	263
10.9.2.3 Skyldur ábyrgðaraðila sem miðla skráum í tengslum við markaðssetningu	264
10.10 Réttindi sem tengjast einstaklingsmiðuðum ákvörðunum byggðum á sjálfvirkri gagnavinnslu	266
10.10.1 Markmið verndar fyrir sjálfvirkri ákvarðanatöku	266
10.10.2 Ákvörðun eingöngu byggð á sjálfvirkri gagnavinnslu og þýðing hennar fyrir hinn skráða	267
10.10.3 Undantekningar frá banni við sjálfvirkri ákvarðanatöku	269

10.11 Takmarkanir á réttindum hins skráða sem tengjast vinnslu vegna rannsókna, tölfræði eða skjalavistunar í þágu almannahagsmuna	270
--	-----

11 STAÐA OG SKYLDUR ÁBYRGÐARAÐILA OG VINNSLUAÐILA **274**

11.1 Inngangur	274
11.2 Afmörkun á því hver er ábyrgðaraðili og skylda til að gera tæknilegar og skipulagslegar ráðstafanir	275
11.3. Sameiginlegir ábyrgðaraðilar	279
11.4 Innbyggð og sjálfgefin persónuvernd	281
11.5 Almennar skyldur vinnsluaðila og atriði sem þarf að gæta að við val á vinnsluaðila	285
11.6 Staða og skyldur undirvinnsluaðila	287
11.7 Vinnslusamningar	288
11.8 Mörkin á milli ábyrgðaraðila og vinnsluaðila	290
11.9 Vinnsluskrár	292

12 ÖRYGGI PERSÓNUUPPLÝSINGA OG RÁÐSTAFANIR TIL AÐ TRYGGJA FYLGNÍ VIÐ REGLUR UM PERSÓNUVERND **295**

12.1 Inngangur	295
12.2 Öryggi persónuupplýsinga og ráðstafanir til að tryggja það	296
12.2.1 Inntak upplýsingaöryggis	296
12.2.2 Öryggisbrestir við meðferð persónuupplýsinga	298
12.2.3 Tilkynning til Persónuverndar um öryggisbrest	301
12.2.4 Skráðum einstaklingi gert viðvart um öryggisbrest	302
12.3 Mat á áhrifum á persónuvernd og fyrirframsamráð	304
12.3.1 Skylda til að láta fara fram mat á áhrifum á persónuvernd	304
12.3.2 Fyrirframsamráð við Persónuvernd	307
12.4 Leyfisskyld vinnsla	308
12.5 Persónuverndarfulltrúar	311
12.5.1 Markmiðið með starfi persónuverndarfulltrúa	311
12.5.2 Tilvik þar sem skylt er að tilnefna persónuverndarfulltrúa	312
12.5.3 Hæfniskröfur, staða og verkefni persónuverndarfulltrúa	314
12.6 Hátternisreglur og vottun	316
12.6.1 Markmið hátternisreglna og setning þeirra	316
12.6.2 Eftirlit með samþykktum hátternisreglum	318
12.6.3 Vottun og fyrirkomulag hennar	318
12.6.4 Vottunaraðilar	320

13 FLUTNINGUR PERSÓNUUPPLÝSINGA TIL ÞRIÐJU LANDA EÐA ALÞJÓÐASTOFNANA	321
13.1 Inngangur	321
13.2 Hugtökin flutningur, þriðja land og alþjóðastofnun	323
13.3 Fullnægjandi vernd persónuupplýsinga í þriðja landi	325
13.3.1 Markmið reglna um flutning að ekki sé grafið undan vernd einstaklinga	325
13.3.2 Viðmið um hvenær vernd telst fullnægjandi	326
13.3.3 Framkvæmd Evrópudómstólsins um það hvenær vernd telst fullnægjandi	327
13.3.4 Efni og eftirfylgni ákvörðunar um fullnægjandi vernd	330
13.4 Flutningur sem fellur undir viðeigandi verndarráðstafanir	331
13.5 Bindandi fyrirtækjareglur	331
13.6 Undantekningar frá reglum um flutning.	333
13.7 Alþjóðleg samvinna um vernd persónuupplýsinga	336
14 EFTIRLIT MEÐ LAGAFRAMKVÆMD OG VIÐURLÖG VIÐ BROTUM	338
14.1 Inngangur	338
14.2 Staða, lögsaga og verkefni Persónuverndar	339
14.2.1 Staða og skipulag	339
14.2.2 Þagnarskylda	341
14.2.3 Lögsaga og valdbærni	342
14.2.3.1 Lögsaga á íslensku yfirráðasvæði og undantekningar frá henni	342
14.2.3.2 Valdbærni á grundvelli landfræðilegs og efnislegs gildissviðs	343
14.2.4 Helstu lögbundnu verkefni Persónuverndar	344
14.2.4.1 Kvartanir og frumkvæðismál	344
14.2.4.2 Ráðgjafarhlutverk, umsagnir, samþykkt reglna o.fl.	347
14.2.5 Samræmda eftirlitskerfið og samvinna í Evrópska persónuverndarráðinu	347
14.3 Valdheimildir og þvingunarúrræði	350
14.3.1 Rannsóknarheimildir	350
14.3.2 Fyrirmæli um ráðstafanir til úrbóta og stöðvun vinnslu	351
14.3.3 Leyfisveitinga- og ráðgjafarheimildir	353
14.3.4 Dagsektir	353
14.4 Viðurlög við brotum	355
14.4.1 Stjórnvaldssektir	355
14.4.1.1 Markmið fyrirmæla reglugerðarinnar um stjórnvaldssektir	355
14.4.1.2 Flokkun brota eftir alvarleika og fjárhæð stjórnvaldssekta	356

14.4.1.3 Sjónarmið sem líta ber til við ákvörðun um stjórnvaldssekt	357
14.4.1.4 Málsmeðferð við ákvörðun um stjórnvaldssekt	359
14.4.2 Refsingar og upphaf sakamálarannsóknar	360
14.4.3 Skaðabætur	362
SKRÁ YFIR SKAMMSTAFANIR	364
HEIMILDIR	365
DÓMASKRÁ	370
ÚRLAUSNIR OG ÁLIT PERSÓNUVERNDAR	373
SKRÁ YFIR LÖG, ALFJÓÐASAMNINGA O.FL.	378
ÁLIT, TILMÆLI O.FL. FRÁ ALFJÓÐASTOFNUNUM	393
ATRÐISORÐASKRÁ	398